

plura, jam a) Deus non uno actu illa omnia cognoscit, sed actu successivo et discursivo, — b) possibilitas unius oritur post possibilitatem alterius, et non erit ab aeterno possibilitas intrinseca; e. — R. d. ant si Deus illa non distributive (omnia singula) cognoscat, c; si non collective (omnia ut collecta) cognoscat, n.

explic. a) Si non distributive cognosceret, jam non esset omnium possibilitas simul, quod est absurdum; — b) si non collective cognoscat, non est possibilitas collectionis omnium simultaneae, quod negamus esse absurdum; — c) nec propterea est Dei cognitio imperfecta, quod ea cognoscit talia qualia sunt).

QUAESTIO 2.

De entis perfectione quoad existentiam.

Ad duas revocanda esset haec perfectio, ad necessitatem, ejusque oppositam contingentiam, et ad immutabilitatem ejusque oppositam mutabilitatem. Attamen de sola necessitate et contingentia hic loci agemus; de mutabilitate vero quum philosophica pauca per modum corollariorum subnectere sufficiat, cetera quae passim apud auctores inveniuntur, theologica potius quam philosophica, vel saltem soli theologiae, nusquam vero philosophiae utilia, difficilia satis *de conversione* disputabilia, ad theologiam remitemus.

Propositio 75.

Ens a se et ens absolute necessarium convertuntur.

Notiones. *Ens a se* : quod habet rationem sufficientem adaequatam suae existentiae in seipso; — *ens ab alio*, quod habet... in alio.

Ens necessarium : quod ita existit ut repugnet non existere; — *ens contingens* : quod potest existere vel non existere.

Agitur hic de necessitate *absoluta*, non hypothetica, i. e. quae a nulla conditione adjecta dependeat, cujus negatio sit intrinsece impossibilis et repugnans.

Convertuntur, i. e. potest simpliciter converti propositio : omne ens a se est absolute necessarium, et omne ens absolute necessarium est a se.

Stat. quaest. Non quaeritur utrum existat tale ens; neque utrum plura talia sint possible; — sed quid illi conceptus requirant vel exhibeant, seu qua ratione inter se cohaereant.

Prop. 1^a pars (*ens a se*). 1° Ens non potest esse a se nisi quia sine ulla effectione existit, propterea solum quia talis est essentia; a. talis essentia absolute necessario existit; e.

Ad maj. Ens esset a se, aut quia essentia seipsam ex possibili actualem effecit, aut quia talis est essentia, sine effectione; a. primum repugnat; e.

Ad min. Talis essentia includit notam existentiae, vel in ea consistit; e. nisi existat, jam non erit talis essentia.

Prob. 2° Quod repugnat concipi ut non existens, existit necessario; a. ens a se repugnat concipi ut non existens; e.

Prob. min. Si non est existens, non potest a se habere rationem sufficientem suae existentiae, sed debet ab alio accipere; e. esset ab alio, non a se.

Prob. 2^a pars (*ens necessarium*). Ens absolute necessarium, illud est cujus non existentia absolute repugnat; a. si rationem sufficientem existentiae habet in alio a se distincto, ejus non existentia non absolute repugnat, sed hypothetice (scilicet supposito quod illud aliud ponat rationem sufficientem); e.

Coroll. 1^m Ergo ens a se nec initium habere nec finem potest; nam secus ejus non existentia aliquando fuisset vel foret intrinsece possibilis, nec jam esset ens absolute necessarium.

Coroll. 2^m Ens contingens est ab alio, nam secus esset a se et necessarium seu non contingens; — ergo ens contingens existere nequit nisi ab aliqua causa producat, et existentiam suam amittere potest.

Propositio 76.

Ens absolute necessarium est ens realissimum.

Notiones. 1) *Realissimum* : habens omnem realitatem, perfectionem simplicem, gradu infinito; actus omnino purus in omni ordine. — Cfr. *Suar.* met. d. 30. s. 2.

2) Quoad hanc propositionem ejusque probationem primam et praecipuam, ad quam reliquae omnes tandem reducuntur, tota difficultas in hoc unice sita est, ut rite retineatur conceptus *intrinsecae seu absolutae necessitatis*, nec confundatur cum conceptu necessitatis alicujus *hypotheticae et extrinsecae*.

3) Essentiae omnes sunt necessariae (cfr. supr. prop. 14), sed *hypothetice, in sensu composito*; scilicet essentia (definitio) v. c. hominis non potest *simul* esse essentia hominis, et in aliam mutari, v. c. animalis non rationalis; attamen si mutatur, jam non amplius quidem manet eadem essentia, sed id quod manet non est aliquid in seipso intrinsece contradictorium et absolute impossibile; et sic natura humana non erat *absolute* necessaria sed hypothetice : dum maneret humana.

4) Item essentiae omnes creatae existunt necessario sed hypothetice : in sensu composito, i. e. non possunt simul existere et non existere; attamen si cessant existere, jam non amplius quidem manet haec res ut existens, manet tamen hujus rei conceptus essentialis non intrinsece contradictorius, v. c. hominis mere possibilis, non existentis; et sic existentia hujus entis non erat *absolute* necessaria, sed hypothetice : dum influeret causa sufficiens existendi physice.

5) Agitur de necessitate absoluta essentiae et existentiae, i. e. de essentia quae si velit concipi ut in aliud mutata, concipiatur aliquid remanens meta-

physice impossibile; et si velit concipi ut non existens, concipiatur ut intrinsece contradictorium quid, etiam in sensu diviso.

Prob. 1° Ens cujus existentia est absolute necessaria, habet essentiam absolute necessariam (i. e. in qua vel minima mutatio notarum, sive in melius sive in pejus, per additam sive affirmationem sive negationem perfectionis, induceret intrinsecam impossibilitatem totius essentiae); — *a.* essentia absolute necessaria est necessario infinita, seu realissima; *e.*

Ad maj. Ens ex intrinseca necessitate absoluta existens, ex eadem intrinseca necessitate est tale quale est, nam: sicut indeterminatum non potest existere, ita non potest esse necessitas absoluta existentiae indeterminatae, sed solum determinatae; *a.* existentia determinata est talis determinata essentia actu existens; *e.*

Ad min. 1) Omnis perfectio, ut talis (i. e. perfectio simplex) est aliquid positivum; *a.* perfectio positiva cum aliis perfectionibus positivis est semper compossibilis, nec potest inducere intrinsecam repugnantiam; — 2) omnis imperfectio, ut talis (i. e. ut limites ponens) est aliquid negativum; *a.* negatio perfectionis, addita positivis perfectionibus connexis, non potest adesse ex intrinseca necessitate; — ergo in essentia absolute necessaria, nulla perfectio simplex potest necessario deesse, nulla imperfectio potest necessario adesse; ergo e converso omnis perfectio simplex necessario adest, omnis imperfectio necessario deest.

Resum. argum. brevius. Quidquid inest enti necessario, necessario inest; *a.* nulla imperfectio necessario inest; *e.* necessario nulla inest.

Prob. 2° Ens a se necessario habet aliquam realitatem; *a.* hanc nequit habere gradu finito; *e.* infinito.

Prob. min. Si haberet gradu 100°, posset habere etiam gradu 101° (nam nulla repugnantia *intrinseca*); *a.* si hoc, esset in potentia (absolute) ad ulteriorem perfectionem, ac proin potentiale in ipsa ratione entis; *e.* non absolute necessarium.

Prob. 3° Si ens a se non esset realissimum, esset limitatum aut a se aut ab alio; *a.* neutrum; *e.*

Ad min. a) (non ab alio). Id repugnat a-se-itati, quum solum a sua essentia possit pendere.

b) (non a se). Haec limitatio fieret aut in prima constitutione, aut postea; *a.* neutrum; *e.* — *ad min. a' (non primum).* Quod nondum est, nequit agere nec libere nec necessario; — et ens necessarium non proprie se constituit, sed necessario existit constitutum.

ad e' (non secundum). Ens necessarium, absoluta necessitate constitutum, non potest fieri aliter (fieret potentiale).

Objic. 1° Posset esse naturaliter determinatum ad certam perfectionem. — *R. n.* (nulla potest esse ratio vel causa cur *necessitas intrinseca* essendi ut sic, potius determinetur ad hoc genus quam ad aliud, ad hunc gradum quam ad meliorem).

Objic. 2° Realitas entis a se (ratio sufficiens) supponitur aut infinita aut finita; *a.* si primum: supponitur quod est probandum; si secundum: non sequitur infinitum; *e.* — *R. d. maj.* supponitur objective, *c;* subjective pro nostra cognitione, ut ex ea arguamus infinitum vel finitum, *n.*

Objic. 3° Argumentum nititur principio: realitatem realitate non excludi; *a.* id non valet de realitate finita; *e.* — *R. c. maj.* — *d. min.* quatenus limitem includo, et proin implicite dico ulteriorem excludi, *c;* quatenus solam realitatem ut sic inspicio, *n.*

Coroll. 1^m Ergo ens absolute necessarium est absolute immutabile; nam mutatio est transitus ab uno statu vel perfectione ad aliam; *e.* supponit non omnem perfectionem inesse, et ens esse in potentia ad eam.

Coroll. 2^m Ergo omne ens mutabile est contingens, et supponit aliud ens, a quo mutetur, vel a quo determinetur ad se mutandum.

QUAESTIO 3.

De perfectione ex relationibus orta.

Propositio 77.

Opus ordinatum est causae intelligentis effectus.

Notiones. 1) *Ordo* est perfectio aliqua multitudinis; ejus principium est in relationibus multorum; — definitur: «parium dispariumque sua cuique loca tribuens dispositio» (August.), — seu «plurium dispositio secundum aliquam eorum relationem,» — seu «unitas in multitudine et varietate.»

2) *Ordo* est vel *staticus*, si res ipsae disponuntur, — vel *dynamicus*, si rerum operationes disponuntur.

Ordo si oritur ex una relatione est *simplex*, — vel si ex pluribus simul, est *compositus*.

3) *Ordo* potest oriri variis ex variis relationibus tum logicis, tum realibus; — unde etiam eadem res possunt alium et alium habere ordinem pro alia et alia relatione quae attenditur.

4) Secundum relationes reales, praecipue attenditur: *ordo symmetricus*, ex aequalitate vel inaequalitate multorum; — *ordo harmonicus*, ex similitudine vel dissimilitudine; — *ordo finalis*, ex relatione causae et effectus, i. e. ex aptitudine mediorum ad finem.

Stat. quaest. *Opus ordinatum*: non negamus plures causas posse per accidens (i. e. praeter omnem intentionem) aliquando in unum opus concurrere; sed dicimus: opus in quo appareat *dispositio ordinata et constans* non posse tribui tali fortuito concursui, sed solum intellectui ordinanti.

Prob. Omne opus causam habere debet, eamque sibi proportionatam; *a.* causa operis ordinati proportionata esse nequit nisi intellectus; *e.*

Prob. min. *Opus ordinatum* manifestat constantiam et uniformitatem in

multis disponendis, et quidem secundum certas relationes; — *a.* talis constantiae et uniformitatis non potest proportionata esse causa, nisi 1) aut quae sibi ipsi finem proponit, certas relationes percipit, secundum certum exemplar operatur, ac proin intelligens, — 2) aut quae natura sua ad tale opus est determinata inconscie, sed ab alio auctore hujus naturae intelligente superiore; *e.*

Coroll. 1^m Ergo ex opere ordinato entis comperimus illud esse intelligens, aut saltem ab intelligente determinatum; — et ex opere inordinato concludimus illud intelligentia carere, aut saltem intelligentia sua in hoc opere non duci.

Coroll. 2^m Ergo si opus est quidem ordinatum ad certum finem, sed immutabiliter, ubi *v. c.* finis jam non est attingendus propter circumstantiam accidentalem; concludimus esse naturam determinatam ad unum, sed non se determinare ipsam intelligenter.

Coroll. 3^m Ergo *semper invenitur unum ut principale et dirigens in multis ordinatis ad unum.*

Propositio 78.

Pulchritudo objectiva est, recte definitur splendor ordinis, reperiturque tum in corporalibus tum in spiritualibus.

Notiones. 1) *Pulchrum*, ex sensu communi secundum effectus a S^o Thoma definitur: «quod visum placet;» *i. e.* id cuius ipsa cognitio qua talis jucunda est, seu cuius apprehensio excitat in cognoscente delectationem cum admiratione.

2) *Pulchritudo* a variis varie definitur: *a)* unitas in multitudine et varietate, — *b)* splendor seu claritas in perfectione et ordine relucens, — *c)* splendor veri (*i. e.* intellectum adaequantis), — *d)* idea formis externis expressa, — *e)* bonitas rerum intrinseca, quatenus haec animae intellectuali eam contemplanti causa est delectationis, — *f)* modus essendi per quem formaliter se clare ostendit ens ita se habens sicut ejus naturae convenit.

3) *Pulchrum* dividitur *a)* in ideale et reale, — *b)* in naturale, morale et artificiale.

Stat. quaest. 1) In prima parte dicimus pulchritudinem non esse aliquid mere relativum et variabile pro dispositionibus variis nostris subjectivis, sed aliquid objective reale et absolute tale pro omnibus hominibus sufficienter evolutis.

2) In secunda parte proponimus definitionem pulchritudinis quae melius conceptum determinet; non dicimus alias omnes esse totaliter falsas; sed singulis aliquid deest necessarium, vel abundat inutile.

3) In tertia parte dicimus non solum corporibus vere compositis ex partibus, sed etiam spiritibus, simplicibus nempe substantiis, objectivam inesse

pulchritudinem; ostendendum est illis ordinem inesse vero aliquo et objective modo, licet aliter quam corporibus.

Prob. 1^a pars (*objectiva est*). 1° Plurima sunt in quibus ita multorum et inaequalium et dissimilium fit reductio ad unitatem ordinatam, ut ipsa sui perceptione nobis placeant; — *a.* illa non dicuntur huic pulchra et alii turpia, quasi subjective, relative; sed dicuntur pulchra absolute, *i. e.* objective; *e.*

Ad maj. v. c. formosus vultus hominis, pictura in qua harmonica colorum distributio, corpus in quo «congruentia partium cum quadam venustate colorum» (*Aug.*), musicus concentus, aedificium architectonicum.

Prop. 2° Teste consensu communi hominum: *a)* dantur regulae artium apud omnes homines acceptae ut objective necessariae ad pulchritudinem; — *b)* si quis pulchrum esse negat quod ceteri affirmant, dicitur sensu pulchri destitutus; — *c)* auctor operis pulchri famam dicitur immortalem adeptus; — *a.* haec esse non possent si notio pulchri esset subjectiva, relativa, mutabilis; *e.*

Prob. 2^a pars (*est splendor ordinis*). Pulchritudinis essentiam constituunt tria elementa: 1) *integritas seu perfectio* (nam quae manca sunt, ut difformia displicent); — 2) *ordo*, *i. e.* debita proportio sive consonantia (nam inordinata animum potius offendunt); — 3) *claritas seu splendor*, *i. e.* facilis et suavis perceptibilitas hujus ordinis et integritas (nam lumen intellectuale in sui simili magis delectatur); — *a.* haec tria elementa apte exprimuntur in proposita definitione; *e.*

Ad maj. Ex inductione, omnium consideratione quae pulchra dicuntur, via ascensus, haec tria inveniuntur, et haec tria solum.

Ad min. Tertium et secundum ipsis verbis exprimuntur; primum autem necessario subintelligitur, nam lucide splendere, *i. e.* facile et suaviter percipi non potest ordo non integer, seu manca unitas in multitudine et varietate.

Prob. 3^a pars (*tum... tum...*) 1° *In corporalibus*: nemo negat.

2° *In spiritualibus*: 1) In substantiis simplicibus non quidem sunt partes essentiales quae ordinentur, sed esse possunt accidentia, *v. c.* actus, habitus intellectus vel voluntatis, quae coordinentur in unum placens.

2) Etiam in ipsa essentia considerari potest unitas simplicitatis et multiplicitas virtualis seu aequivalentia multis, eaque objectiva.

3) Imo in ipso Deo, essentia admirabilis simplicitatis, splendet *a)* objectiva multiplicitas essentialium possibilium in Deo necessarie fundata, et rerum creaturarum ac sub divino concursu agentium; quae omnia non possunt non percipi si Deus sufficienter cognoscitur; — *b)* objectiva eminentia qua omni rerum omnium multiplicitati abunde aequivaleat infinita illa simplex perfectio divina; — *c)* ipsa trium personarum distinctio in simplici una substantia (si quidem placet aliquid ex sola revelatione notum adjungere ceteris).

Objic. 1° Ruina placet ut pulchra; *a.* non est in ea integritas, nec ordo; *e.* — *R. c. maj.* — *d. min.* in ea ut aedificio, *c;* ut signo antiquitatis, facile iterum

per phantasia restaurandae, *n.* (quod si fieri nequeat, jam nec placet ruinae aspectus).

Objic. 2° Saepe ideo dicitur pulchra oratio, ode, ... quia non ordo, sed inordinatio apparet. — *R. d.* inordinatio dictionis quoad regulas ordinarias, *c*; quoad finem ad quem ut medium adhibetur, v. c. vehementiam affectuum exprimentam, *n.*

Objic. 3° Saepe dicuntur pulchra, quae nullum ordinem, nullam varietatem exhibent, v. c. pratium viride, velum rubrum, coelum nocturnum. — *R. d.* dicuntur proprie, *n*; improprie, *c.* (sunt potius grata, utilia ad aliquid pulchri efficiendum, vel associatione idearum recordationem alicujus pulchri vel grati excitant...).

Objic. 4° *De gustibus et de coloribus non est disputandum*, i. e. de pulchritudine; *e.* haec est subjectiva, relativa. — *R. 1° d. ant.* i. e. de pulchri perceptione, vel de delectatione subjectiva, *c*; de ipsa pulchritudine, *n.* (sicut falso adhaerere potest intellectus, ita et falso splendore aliquo delectari; atque inde perversus sensus pulchri; sic v. c. rudiores magis delectantur splendore qui magis visum vel auditum percipit, ordinem et integritatem minus percipiunt; exculti magis percipiunt splendorem intellectualem, ordinis unitatem, ejusque principium et normam, scilicet relationes; pulchro ideali magis delectantur). — *R. 2° d. ant.* si omnia elementa pulchri sufficienter adsunt, vel si nullum adest, *n*; si insufficienti gradu adsunt, vel si aliqua adsunt, alia desunt, *sd.* ex subjectiva dispositione alius ad alia magis attendit, et sic alius aliter judicare poterit, *c*; secus, *n.*

Objic. 5° Saepe pulchrum alius dicit quod alius turpe; *e.* — *R. d.* i. e. unus ordinem ejusque splendorem percipit, alius non, *c*; secus, *n.*

Objic. 6° Definitio pulchri debet talis esse ut etiam Deo conveniat (qui est vere pulcher); *a.* splendor ordinis non proprie invenitur in Deo, sed per analogicam explicationem tantum; *c.* — *R. d. maj.* conveniat Deo et creaturis analogice, sicut omnis realitas, et perfectio, et ipsum esse, *c*; univoce, *n.* — *c. d. min.* convenit analogice tantum, quia conceptum ex solis creaturis haurimus (quod idem dicendum de omni alia perfectione), *c*; secus, *n.*

Coroll. 1^m Ergo differt *pulchrum* a vero, a bono, ab ordine, non tam materialiter quam formaliter: i. e. eadem res potest esse vera, bona, ordinata, pulchra, sed non sunt haec attributa synonyma; differunt enim consideratione formali.

Coroll. 2^m Non nisi intellectualis cognoscens pulchritudinem percipere potest, etiamsi de corporali sensibili pulchritudine agatur; nam nec ordinem, nec proinde ejus splendorem solus sensus percipit, quia relationes quibus ordo nititur percipere nequit. Et hoc sensu, sed nimis exclusive, definit Plato pulchritudinem: splendorem veri; quasi solis ideis intellectualibus possit pulchritudo competere.

Coroll. 3^m Ad perfectionem pulchritudinis requiritur ut veritas intelligibilis repraesentetur in signo sensibili apto: pro statu scilicet praesente

hominis; nam aliter facile et suaviter percipi non poterit veritas ordinis, quantacumque sit objective. Et hoc oblivisci videtur Plato, idealem solam definiens pulchritudinem.

Coroll. 4^m Sensibilis pulchritudo proprie non dicitur nisi quoad visum et auditum; nam gratas quidem sensationes habere possunt ceteri sensus, sed unitatem ordinis proportionemque non exhibent intellectui.

Coroll. 5^m Falso opinantur *romantici* in artibus liberalibus, v. c. rhetorica, poesi, musica, pictura, sculptura, architectonica, non necessario certas esse regulas servandas objectivas, sed sufficere si vaga et incerta nos inspiratione duci sinamus; nam vagum et incertum nequit dare verum determinatum, nec ordinem, nec integrum, nec claritatem.